

**POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA
VŮČI RUSKÉ FEDERACI A
VÝCHODNÍ DIMENZE PZP**

MVZ220

VÝCHODISKA A ZÁKLADNÍ KONCEPTY

pořádání vztahů s Východem = jedna z nejnápadnějších výzev Polské republiky po roce 1989

vztahy založené na konfrontaci a gravitaci

dobí 1989 – 1992 – éra „hledání odpovědí“

rozpuštění východního bloku, snaha o jeho demontáž, nutnost zaplnit vakuum ve vztahu s novými partnery (historická pachuť)

prejuzírání, stereotypy, atavistické romantické představy ...

diverzifikace vztahů (1990 – min. Skubiszewski – „politika dvou kolejí“)

vztahy s Ruskem

vztahy se zeměmi sovětského svazu (primárně Bělorusko, Ukrajina)

leden 1990 – podpis bilaterálních deklarací o vzájemných vztazích a dobrém sousedství s Ruskem a Ukrajinou (problémy v navázání vztahů s Běloruskem)

POLSKO A VÝCHODNÍ SOUSEDÉ

Piłsudski vs. Dmowski

Polská politika vůči východní Evropě může být analyzována z hlediska dvou přístupů:

Romantismus

Minimalismus

Polské politické elity v průběhu času víceméně vždy konvergovaly k romantické variantě

např. prometheismus (Piłsudski), Giedroyc-Mieroszewski doktrína (1900-1910)

JAK BY MĚLY BÝT SPRÁVOVÁNY POLSKÉ VZTAHY S VÝCHODNÍMI SOUSEDY?

le v duchu minimalismus vs. romantismus

nkiewicz (2000), Olszański (2001) atd.:

Belorusko a Ukrajina budou vždy odlišné od zemí SVE.

Polsko nikdy nebude schopno efektivně ovlivnit vnitřní vývoj v těchto zemích, naopak však tyto kalkulace zhorší vztahy s RF.

Ruské síly v těchto zemích nejsou geopolitická katastrofa pro Polsko -) Realizovány by měly být pouze realistické cíle.

olar (2000), Najder (2000) atd.:

Osílení vlivu RF v oblasti Ukrajiny je geopolitická katastrofa.

Polská podpora těmto zemím nesmí být pouze strategický kalkul, ale jedná se o „morální závazek vyplývající z polské historické zkušenosti a identity.

POLSKÁ POLITIKA VŮČI VÝCHODNÍM SOUSEDŮM PO VSTUPU DO ZÁPADNÍCH STRUKTUR

ná razantní změna, podpora demokratické tranzice, ALE silnější pozice pro realizaci ambic

vztahu k východní Evropě: zdůrazňování vlastní pozice, vytvoření koherentní politiky EU

3 – 2007: externí vlivy (Růžová revoluce, Oranžová revoluce, PCA atd.) => ambiciózní cíle
ké politiky

7 – 2016: snaha o pragmatičtější politiku

řní rozpolcenost – viz konflikt v Gruzii 2008 – Kačzynski vs. Tusk

řní problémy Ukrajiny – návrh Sikorského na „Membership Action Plan“ NATO

hodní partnerství – polská pozice v EU dává možnost být více aktivní ve Východní Evropě

HODNÍ PARTNERSTVÍ

řidající názor, že polská pozice v EU dává možnost být více aktivní ve Východní Evropě. Současně, že Polsko má
jiným odborníkem na východní Evropu je patrný již v předvstupní fázi:

1 —dokument *Eastern Policy of the EU in the Context of its Enlargement by the Inclusion of East-Central Euro
ries- the Polish View*

3 — dokument *Polish Proposals Concerning the Future Shape of the Enlarged EU toward the New Eastern Neig*

enec 2007 — polsko-litevský návrh na posílení východní dimenze v rámci Evropské politiky sousedství (ENP)

1/květen 2008 - Sikorski (PR —SWE iniciativa) návrh Východního partnerství v kontextu Sarkozyho Unie pro
moří

n 2009 — pražský summit — založení Východního partnerství (EaP)

litické přidružení a ekonomická integrace — Asociační dohody

skupina: Bělorusko, Gruzie, Moldávie, Ukrajina, Arménie a Ázerbájdžán, součást PR PRES 2011

*of our borders we are dealing with European Neighbours, while on the southern flank — in North Africa and the Near East
dealing with the neighbours of Europe. It is fundamental differentiation“*(Sikorski 2008).

UKRAJINA V POLSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE – GEOPOLITICKÝ POHLED

Ukrajina je pro Polsko až neobvykle důležitou zemí (=) geopolitické důvody (panující přesvědčení, že Ukrajina pod ruským vlivem = představuje vitální ohrožení polské bezpečnosti)

Zbigniew Brzeziński (1997): *„Ukraine, a new and important space on the Eurasian chessboard... a geopolitical pivot because its very existence as an independent country helps transform Russia... Russia without Ukraine can still strive for imperial status, but it would then become a predominantly Asian imperial state. Russia thus sought to maintain its influence in Ukraine using a wide range of instruments — diplomatic, economic, military, cultural and social.“*

UKRAJINA V POLSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE – HISTORICKÝ POHLED I.

Paralela na ČR – SRN vztahy?

„Poláci po dlouhá staletí utiskovali Ukrajince, a když útisk dosáhl vrchole, Ukrajinci masakrovali Poláky. Opláčeje stejnou mincí, Poláci vraždili Ukrajince. Tím pádem se sousedské vztahy staly tragédií obou národů.“
(Mikolaj Sivický)

Kořeny v 17. století – Polsko-litevská unie ovládá ukrajinské území

Andruševský mír (příměří) v roce 1667 - rozdělení území mezi Polsko-litevskou unii a Ruské carství

UKRAJINA V POLSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE — HISTORICKÝ POHLED II.

- 19. stol a nárůst nacionalismu — vrchol polsko-ukrajinská válka (1918 — 1919)
- 2 WW a operace „*Akcja Wisła*“ (1947)
 - přetrvávající historická pachuť
 - 17. 12. 2014 — Petro Poroshenko v Sejmu: „*we forgive and ask for forgiveness*“, ALE květen 2015 — ukrajinský Parlament přijal resoluci oslavující členy UPA jako národní ukrajinské hrdiny
 - červenec 2016 Sejm — 11. červenec jako připomínka utrpení polských obyvatel z rukou UPA
- Komunistická éra — vzájemné vztahy z pozice komunistického satelitu a sovětské republiky

PZP VŮČI UKRAJINĚ V 90. LETECH

ova vztahů po roce 1989: podpora nezávislosti a suverenity, nekonzistentní přístup

května 1992: Smlouva o dobrém sousedství, přátelských vztazích a spolupráci, polská v
isuje Ukrajinu jako „*strategického partnera*“, ALE nekonzistentní přístup

95 — Polsko se stává advokátem Ukrajiny s ohledem na vstup do Rady Evropy a
edoevropské iniciativy (CEI)

96 — „*Rok ukrajinské renesance*“ v Polsku — návštěva Kučmy ve Varšavě, množství
terálních dohod, růst bilaterálních setkání na vládní, parlamentní, vojenské úrovni

voj spolupráce ve vojenské (1997 - * POLUKRBAT) a ekonomické (1998 - *PAUCI) dimenzi

„Polsko se snaží být Ukrajině tím, čím je Německo pro Polsko“

POLSKÁ PODPORA ORANŽOVÉ REVOLUCE NA UKRAJINĚ V ROCE 2004/2005

- Podpora revoluce napříč celou polskou společností (pozitivnější vnímání Ukrajinců v polské společnosti) = snaha připoutat Ukrajinu více k Západu (podpora v rámci Evropské politiky sousedství, finanční podpora, snaha přidružit Ukrajinu k NATO)
- Vystoupení polských politiků na náměstí v Kyjevě, zapojení umělců — happeningy jako součást kampaně „*Kijów — Warszawa — Wspólna Sprawa*“
- ⇒ nenaplnění polského očekávání (interní problémy Ukrajiny — štěpení revoluční koalice, boj o moc...), utlumení vzájemných relací? (výjimka plynové krize 2006, 2009)

POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V KONTEXTU UKRAJINSKÉ KRIZE I.

únor 2014 – ukrajinské události – nový impuls ve vzájemných vztazích

Polsko hlavní hybatel postoje EU

Polsko tlačilo na podpis Asociační dohody mezi Ukrajinou a EU (otázka Timošenkové)

2014 - jednání v Berlíně a Minsku – hraje Polsko druhé housle?

Snaha budovat pevné bilaterální spojení (premiér Arseny Yatsenyuk a prezident Petr Poroshenko)

řesuny polských jednotek, volání po rozmístění jednotek NATO na polském území

auza „rozdělení Ukrajiny“ (Sikorski)

otázka repatriace - cca 140 tis. Poláků (v roce 2001)

POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V KONTEXTU UKRAJINSKÉ KRIZE I.

- podpora ukrajinského odporu vůči RF: polské dodávky zbraní na Ukrajinu, reverzní tok plynu
- Polská bezpečnost stále vnímána prismaticem nezávislosti Ukrajiny (např.: prosinec 2015 — Duda na návštěvě Kyjeva vyjádření maximální podpory Ukrajiny, finanční podpora — včetně půjček, snaha od počátku zapojit do krize západoevropské bezpečnostní struktury, výcvik ukrajinských jednotek ..)

BĚLORUSKO V POLSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE

vodní otázky: hranice + postavení
loruské menšiny

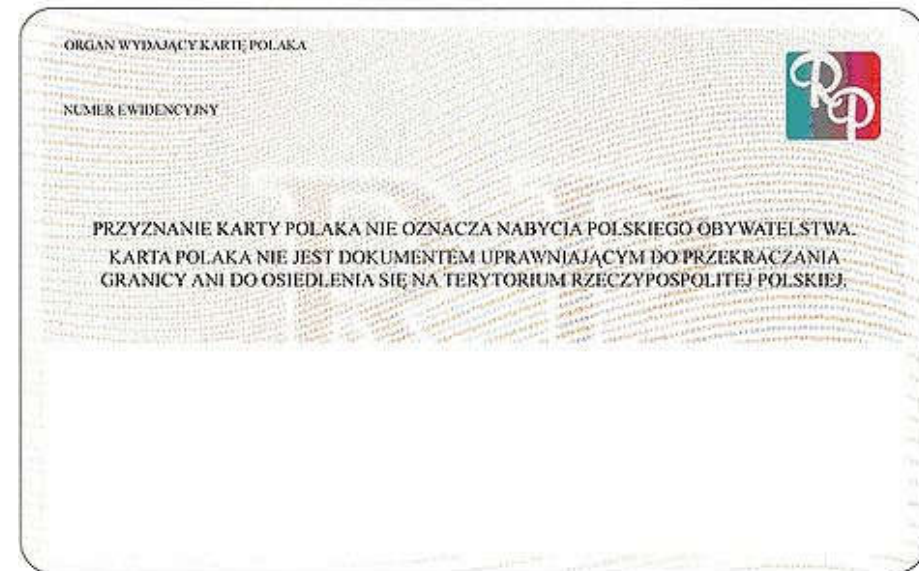
R uznala nezávislost Běloruska již 27. 12.
91

3.6.1992 — Smlouva o dobrém sousedství,
átelských vztazích a spolupráci

994 — vítězství prezidenta A. Lukashenka =
hlazení vztahů

lby 2001 — 2010

arta Poláka, Kalinowského stipendijní fond,
LSAT

RUSKÁ FEDERACE V POLSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE

MVZ220

HISTORICKÉ REMINISCENCE

sko-litevská unie (16.stol.):

západní katolické Polsko se poprvé dostalo do reálného střetu s ortodoxním Ruskem

čákal jejich odvěký spor o ovládnutí prostoru střední Evropy“ (Andrzej Nowak)

sko — ruská válka 1605 — 1618

í dělení Polska (1772, 1793, 1795)

sko - sovětská válka (únor 1919 — březen 1921)

raz velmocenských ambicí obou států

sko je mostem do Západní Evropy

Wizak na Wisle“ bitva u Varšavy (13. — 25. srpna 1920)

uchačevskij vs. Piłsudski

KATYŃ JAKO SYMBOL

KAUZA KATYŇ

- 17. 9. 1939 — na území Polska vstupuje Rudá armáda, od září 1939 zadrženo cca 250 000 Poláků, cca 15 500 Poláků přebírá NKVD (vojenští důstojníci, představitelé státní správy...)
- 5. 3. 1940 — L. P. Berija předvá Stalinovi spis č. 794/B, likvidace cca 22 tis. lidí
- léto 1942 — objeveny masové hroby v Katyňi poblíž Smolensku
- Norimberské procesy — prokurátor Rudenko
- 1945 — konec 80. let — léta mlčení....
- 1951 — 1952 — zvláštní vyšetřovací komise Kongresu
- 1987 — rusko-polské vyšetřování, 1990 — Gorgačov přiznání role NKVD při zabíjení, předání dokumentů

VZTAHY PO ROCE 1989 — ÉRA OPATRNOSTI I.

Vyřešení otázek spojených s CW (pobyt ozbrojených sil, Katyň, Kaliningrad, návrat měleckých děl, stalinské zločiny na polských občanech...)

Pobyt vojsk SSSR/RF na polském území:

1989 - 59 posádek s cca 60 tisíci sovětských vojáků, 15 letišť, 6 polygonů atd.

diskuse o platnosti Brežněvovy doktríny (pokračující závislost na dodávkách surovin ze SSSR/RF)

= snaha „*netahat ruského tygra za ocas*“ (Chwalba 2009:180).

31.3. 1991- rozpuštění Varšavské smlouvy -) 26.10.1991 (Moskva) podpis dohody o stažení vojsk z Polska (nutno dořešit otázku tranzitu) — úspěch Bieleckého kabinetu, faktor rozpadu SSSR

VZTAHY PO ROCE 1989 — ÉRA OPATRNOTI II.

22. 5. 1992 (Moskva) — prezidentský podpis smlouvy o přátelské spolupráci a dobrých sousedských vztazích mezi Polskem a RF

Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy

září 1993 — slavnostní rozloučení s poslední skupinou vojáků v Belwederu
- nulová varianta vzájemného vyrovnání

Srpen 1993 návštěva B. Jelzina ve Varšavě - Powązkowski hřbitov

Rozhodnutí suverénního Polska stát se součástí všech typů evropské integrace není v rozporu se zájmy ostatních zemí včetně Ruska“.

DYNAMIKA VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ V 2. POLOVINĚ 90. LET

90. let — růst napětí. Třecí plochy:

Bezpečnostní situace v regionu (polský vstup do NATO, podpora ruské občanské společnosti, čínský konflikt...)

Oboustranně narůstající ambice vůči okolním zemím (Ukrajina, tranzit Bělorusko - Kalinin)

Tranzit zemního plynu (1996 Jamalský kontrakt)

Spory uvnitř vlády (Oleksyho aféra) a spory s prezidentem (premiér J. Oleksy v roce 1995, návštěva Dne vítězství v Moskvě)

Snaha o posílení ekonomické dimenze vztahů (1994 - 1996)

Čítrné zhoršení vztahů po vstupu Polska do NATO v březnu 1999

DYNAMIKA VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ NA PŘELOMU TISÍCILETÍ

- leden 2000: vyloučení 9 ruských diplomatů z polského území, ruská reakce stejného typu
- červen 2000: „*Předpoklady polské zahraniční politiky vůči Rusku*“
- oteplení vztahů po 11/9 2001 – ruský prezident po 9 letech znovu ve Varšavě
= založení **Komise pro obtížné otázky**
- válka v Iráku, další vlna rozšíření NATO, růžová revoluce v Gruzii – opětovné zhoršení vztahů

POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKU PO ROCE 2000 I. - VLÁDA PIS

2004 - polská podpora „Oranžové revoluce“ na Ukrajině a posilování východní
nenze polské (unijní) politiky

2005 - Kauza exportu polského masa do RF

Volby podzim 2005 — SLD-PSL vláda nahrazena vládou pod vedením PiS = tvrdš
stoj vůči Rusku

listopad 2006 - jednání o nové Dohodě o partnerství a spolupráci s Ruskem (PCA
ské veto

energetická bezpečnost (Nord Stream) — 2006 Sikorski (plynovod jako nový pakt
lotov — Ribbentron)

POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKU PO ROCE 2000 II. — VLÁDA PO

listopad 2007 — PO a Donald Tusk — ne krátkozrakosti, ne emocím, ALE ve stejném kurzu Na
ě ke konstruktivnímu uspořádání bilaterálních vztahů? Sikorski — snaha o vytvoření strategického
nerství s RF

červen 2008 — Tusk v Moskvě — alternativy pro Nordstream, uklidnění vztahů => zrušení embarga na dovo
ského masa

červenec 2008 — znovuobnovení Polsko-ruské komise pro obtížené otázky
(s Janem Rotfeldem)

září 2008 — konflikt v Gruzii — odsouzení ruské intervence,
přesvědčení na roli EU a stažení ruských vojsk (Lech Kaczyński v Tbilisi)

únor 2008 — Sergej Lavrov přijíždí do Wa-wy
deklarace úrovně vzájemných vztahů?

POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKU PO ROCE 2000 III. — VLÁDA PO

2009 — kauza ruského dokumentu ospravedlňujícího pakt Molotov–Ribbentrop
ohrožení vzpomínkového aktu k 70. výročí začátku 2. světové války

září 2009 — vzpomínkový ceremoniál ve Westerplatte
„opis Polákům“ (Gazeta Wyborcza)

uzavření archivů NKVD — spolupráce Poláků s Němci ohledně rozdělení SSSR?

- zpomalení ambicí Gruzie a Ukrajiny
- přehodnocení protiraketové obrany
- uzavření kontraktu na dodávky plynu

FAKTOR SMOLEŇSK

ok 2010 = 70. výročí katyňského masakru, oteplování vztahů (ruská televize odvysílala film Katyň...)

1. dubna 2010 nehoda TU 154 u Smolensku (96 mrtvých — i prezident Lech Kaczyński)

Dmitry Medvedev — vytvoření vyšetřovací komise (V. Putin)

krátkodobé oteplení vzájemných vztahů? (zveřejnění svazků ohledně katyňského masakru, 26.10.2010
Obama přiznává Stalinovu vinu za Katyň...)

9. října 2010 — finální zpráva vyšetřovací komise

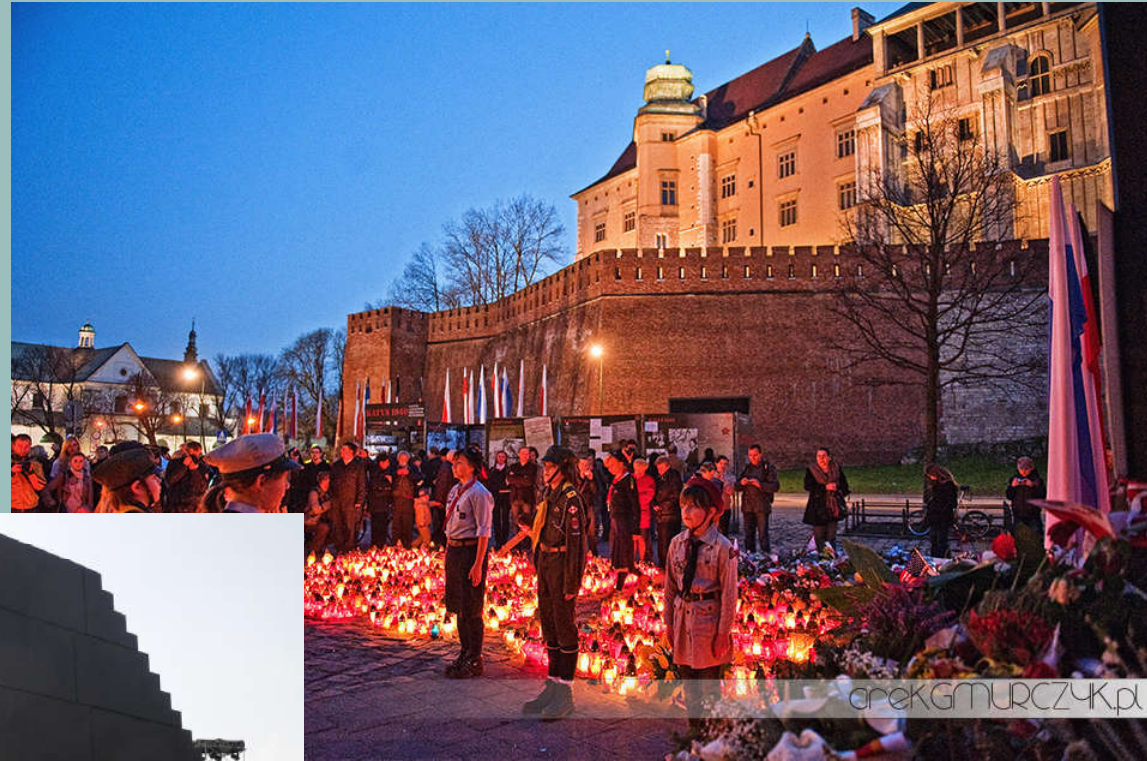
kritika transparentnosti?

zpráva předána polské straně, 60 denní lhůta před zveřejněním

polské připomínky: nepředání dokumentů, nezohledněny komentáře ...

polské závěry vs. ruské závěry

čelby 2015: znovuotevření vyšetřování?Witold Waszczykowski....obvinění Donalda Tuska?

UKRAJINSKÁ KRIZE A JEJÍ VLIV NA POLSKO-RUSKÉ VZTAHY

„největší unijní jestřáb“ ve sporu mezi Ruskem a Ukrajinou – na začátku aktivní vyjednavač, následně na druhé koleji?

léto 2014 – embargo na dovoz polského ovoce a zeleniny do Ruska (reakce na sankce vůči Rusku), diskuse o posilování polské bezpečnosti

Národní bezpečnostní strategie (listopad 2014) – Ruské aktivity na Krymu a na Ukrajině představují riziko pro polskou bezpečnost

podzim 2014 – vzájemné vyhoštění několika diplomatů

POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKU PO ROCE 2000 III. — VLÁDA OP

○ únor 2015

- Vystěhování polského konzulátu v Petrohradě
- Výročí osvobození Osvětimi, polské zpochybnění konání oslavy konce 2. světové války v Moskvě (reakce na Schetynovo vyjádření)

○ léto 2015 — polský tlak na pokračování sankcí EU vůči Rusku

- prezident Duda — Polsko by se mělo připojit k tzv. normandské skupině vyjednávací mír na Ukrajině

○ září 2015 — přerušování dodávek plynu do Polska? Ruský velvyslanec v Polsku Sergei Andreev: „*Polsko ruské vztahy jsou nejhorší od roku 1945*“

- Říjen 2015 — zrušení akreditace ruskému novináři, stejná reakce z ruské strany
Vandalismus na památnících

POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKU PO ROCE 2000 III. — VLÁDA PIS

- _prosinec 2015 — pozastavení fungování Komise pro obtížné otázky (rezignace Rotfelda)
- dynamika vztahů v podobných intencích jako v roce 2005 — 2007?
 - Otázka reparací
 - Vyhoštění historika
 - Kauza sovětských pomníků (zákon o dekomunizaci země)
 -

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST!

zapletal@fss.muni.cz